

Interpretatsioonile orienteeritud analüüsi katse: analüüsi ja interpretatsiooni vastasmõju Schumanni klaveritrios *d*-moll

—
Cecilia Oinas
(tõlkinud Mart Humal)

Kuigi ajaloolise suunitlusega esituskunst on viimastel kümnenditel pöördunud ka 19. sajandi heliloomingu poole, valmistab romantiline muusika seniajani interpretidele raskusi, eriti muusikalise kujunduse ja ajastatuse osas. Käesolev kirjutis püüab heita valgust neile küsimustele, ühitades Schumanni klaveritrio *d*-moll *op.* 63 (1847) avaosa analüütilisi ja interpretatsioonilisi aspekte. Põhiliseks analüüsimeetodiks on Schenkeri harmoonia- ja häältejuhtimisanalüüs, kombineerituna vormi- ja narratiivse analüüsiga.

Osa vaatlus algab reljeefsest, harmooniliselt ebapüsivast alguslausel (taktid 1–14, näide 1), mis jõuab struktuuralse toonikani alles oma lõppkulminatsioonis. Analüütiliste tähelepanekute põhjal pakutakse välja lausekujunduse kaks alternatiivset, kuid võrdselt põhjendatud esitusvarianti.

Näide 2 kujutab alguslause häältejuhtimist koos märkustega harmoonia ja vormi kohta. On huvitav, et põhikujus toonika puudumise tõttu mõjub harmoonia taktides 1–2 pigem lõpetavalt kui alustavalt. Selline alguse ja lõpu ambivalentsus jätkub taktis 4, seoses kahe sarnaselt algava vormiüksuse haakumisega. Näites 3 on kujutatud taktide 1–14 kesktasandi häältejuhtimist koos vormilise liigendusega. Häältejuhtimise seisukohalt moodustab esimene lause ulatusliku abikadentsi, mis laheneb struktuuralsesse toonikasse alles taktis 14 koos ülähääle laskuva kvindikäiguga $\hat{5}-\hat{1}$. Seejuures tõuseb $\hat{5}$ registriliselt kahe oktaavi võrra ($a-a^2$), rõhutades seega lause lõppkulminatsiooni. Näites 4 on kujutatud taktide 1–14 viiulipartii üldist meloodiajoonisest koos dünaamikamärkidega. Muutlikud esiplaanidetailid näivad eeldavat nii dünaamika kui ka tempo osas paindlikku tõlgendust.

Schenker on kasutanud *rubato* kujutamiseks ette- või tahapoolse suunatud nooli, tähistamaks vastavalt tempo kiirendamist ja aeglustamist (näide 5 – Schenker 2000: 54). Näites 6 on samasuguste noolte abil kujutatud soovitatavaid tempomuudatusi taktides 1–14, lähtudes meloodiajoonisest (näide 4) ja Schenkeri seisukohtadest tempomuutuste seostest rõhkude ja *sforzato*'dega.

Teisena on vaadeldud töötluses leiduvat üllatuslikku episoodi (taktid 81–95, näide 7), mis tõstatab mitmeid esituslaseid küsimusi. Näites 8 on seda võrreldud ekspositsiooni algusteemaga. Kuna episoodi materjal naaseb võimendatult koodas (taktid 238–241, näide 9), on sellel kaugeleulatuv mõju tervele osale nii häältejuhtimise kui ka narratiivsuse mõttes.

Näide 10 kujutab osa süvatasandi häältejuhtimist. Kuna repriis ei teki rahuldavat lõpukadentsi, saabub *Urlinie* $\hat{1}$ alles kooda lõputaktides, pärast töötluse episoodi meenutust.

Lõpetuseks on väljendatud mõtet, et analüüsi ja interpretatsiooni vastasmõju leiab aset paljudel tasanditel. Valgustades heliteost uuest perspektiivist, pakub analüüs esituse jaoks mitmesuguseid valikuid ja „eriarvamusi“, mis siiski pole liialt siduvad. Samal ajal võib interpretatsiooniline kogemus rikastada analüütilisi tähelepanekuid.